

Vi begynder derpaa med vor trondhjemske Personalhistorie. Trondhjem og Omegn og enkelte Personligheter som i kortere og længere Tid have opholdt sig i disse Egne. Indeholdende et Tidsrum af omkring 1½ Aarhundrede, afsluttet 1840—50. Aller først nævner jeg S t i f t e r e n af Videnskabernes Selskab i Trondhjem.

Dr. JOHAN ERNST GUNNERUS.

«Han besad en brændende Iver for Norges Ære».

(Suhm).

J. E. Gunnerus fød i Christiania den 16. Februar 1718. Hans Fader var Erasmus Gunnerus, Stadsphysikus sammesteds og hans Moder Anne Gerhard. Han blev Student Aar 1737, tog filosofisk Examen 1740; begav sig til Udlandet: til Universitetet i Halle 1742, og til Universitetet i Jena 1745 hvor han den 18. Dec. s. A. blev Magister i Filosofien, men Adjunkt ved det filos. Fakultet og Medlem af det latinske Selskab sammesteds Aar 1753, Sognepræst til Herlufsholms Menighed i Sjælland og overordl. Professor i Theologien ved Københavns Universitet 1754; Provst paa Kommunitetet i København 1755; Biskop over Trondhjems Stift 1758; kreeret til Doktor i Theologien ved Kbhavns Universitet 1760. Samme Aar stiftede han det kgl. norske Vidensk. Selskab; udvirkede en kgl. Stadfæstelse paa Selskabets Love 17. Juli 1767; blev Medlem af det kgl. svenske Vidensk. Akademi i Stockholm 1766, af Vid. Selskab i Kbhavn 1769; af det tyske Selskab i Jena 1771; af det lærde Selskab i Frankfurt an der Oder s. A.; og endelig af det kgl. Vid. Akademi i Paris 1773.

I det kgl. norske Vid. Selskabs Skrifter findes 34 Afhandlinger af ham over forskjellige Emner, skjønt for det meste i Na-

turhistorien. Paa hans Anmodning paatog Hs. kgl. Høihed, Arveprins Fredrik, sig at være Selskabets Præsides, ved sin egenhændige Skrivelse af 24. Mai 1772. (Willes Mindetaler, egentlig holdt af Schøning paa Latinskolen store Sal den 1. Marts 1774).

Gunnerus gives her saadan Titel:

Doktor og Professor i Theologien, Biskop over Thjems Stift, Vicepræsides for det kgl. norske Videnskabers Selskab, Medlem af Vidensk. Akademier og Selskaber i Kjøbenhavn, Paris, Stockholm. Upsal, Frankfurt an der Oder, Jena samt Augsburg.

Widensk. Selskab i Trondhjem, dens Stifter, havde vistnok en mægtig Hjælp i Suhm og Schøning, der begge levede for Videnskaben; men efter disses Erklæringer, tilkommer Gunnerus alene Æren for Selskabets Oprettelse, og Flor.

Under det Struenseske Ministerium blev han 1771 kaldt til Kjøbenhavn, for at reformere dets Universitet, ved hvilken Leilighed han tillige indgav Plan til et Universitets Oprettelse i Norge; men under Revolutionen i Kjøbenhavn 1772 maatte han strax reise tilbage med uforrettet Sag.

Efter Ludvig Daae:

Gunnerus siges at være den af Stiftets lutherske Biskopper, som ei alene uden Sammenligning har vundet den største Berømmelse i sit Fødeland Norge, men hvis Navn ogsaa har havt en god Klang udenfor Norges Grænser. Faderen døde 1729, efterladende sig 13 Børn. Heldigvis havde vor Gunnerus en Velynder i Vicestatholder D. Wibe, der lod ham indsætte i Christiania Katedralskole. Han roses overvætted av sin Konrektor Mag. Arbien, der siger, at «dette Underbarn» demitteredes til Kbhavns Universitet i 1737 tilligemed 13 andre Disciple af Skolen, der siden saa godt som alle forsvandt i upaaagtede Præsters og Klokkeres Rader.

Gunnerus Karakter beskrives som kolerisk og sangvinsk, til andre Tider munter og lystig, og en Bagatel var nok til at glæde ham. Af Gemyt var han mere livsglad end mørk. Efter at have tilbragt 15 Aar udenfor Norge og deraf 13 i Tyskland, blev han befriet for at underkaste sig theologisk Examen som og for den saakaldte Bispeexamen.

I Trondhjem fandt han forholdsvis rig Næring for sin literære Virksomhed og fandt behagelig Omgang blandt sine Venner,

Schøning og Suhm. Schøning var som bekjendt Latinskolens Rektor, Suhm levede ganske for Videnskaberne. Da nu ogsaa Gunnerus kom til, fremstod et Triumvirat, hvis Lige Trondhjem hverken før eller siden har seet. Arveprins Frederik, blev Præsides, Gunnerus Vicepræsides. Videnskabernes Selskab har saaledes nu bestaaet i over 100 Aar.

Hans Hang til naturvidenskabelige Iagttagelser fik rig Næring under hans Visitatsreiser i det vidtløftige Distrikt, der dengang inbefattede baade Nordland og Finmarken (adskillede fra Thjems Bispedømme 1803).

Gunnerus mistede sine kjære venner, Schøning og Suhm, allerede i Aaret 1765, den første forflyttedes til Sorø Akademi og den sidste fulgte ham til Danmark da Haabet om at arve Thomas Angell, hvilket havde holdt ham tilbage i Trondhjem, var ude. Gunnerus var maaske den første, som havde Mod til at udtale sig for det Ønskelige i at faa et Universitet oprettet ogsaa i Norge, hvilket han især berørte i sin bekjendte Aabningstale den 29. Januar 1768.

Han nedkaldtes som forannævnt 1771 til Kjøbenhavn, hvor Struense skal have været godt stemt for denne Sag; men alt brast under Paladsomveltningen i 1772, og Gunnerus vente i Juli s. A. tilbage til Trondhjem.

I September 1773 reiste han paa Visitats til Nordmør, ledsaget af Schøning, der med offentlig Understøttelse bereiste Norge i antiqvarisk Øiemed. Paa en Baadreise over Hustadviken blev Biskopen syg. Efter nogen Sygelighed under nogle Dages Ophold i Qvernes Præstegaard, fortsatte han Reisen til Christiansund, hvor han døde den 25. Septbr. 1773, 55 Aar Gammel.

Gunnerus levede ugift, var engang, 1755, forlovet med en Jomfru Hagen, men hævede Forbindelsen. Paa Visitatser ledsagedes han af sin Søster og 2 Famuli, hvormed han — efter Friis — plagede Præsterne, samt paastodes af denne at tilside-sætte Theologien for Naturhistorien etc.

Gunnerus Liig blev under 18. October 1773 (v. Domkirken Vægeprotokol) ført til Trondhjem og nedsat i Kirkens murede Gravhvelving, kisten af Klüwer givet No. 14.

Følgende Optegnelser vare det mig tilladt at opbevare,

skjønt den, strengt taget, ikke hører hertil. Det skulde nemlig være Nedskriveren forbeholdt at see Gunneri sønderlemmede Baare nedsat i Jordens Skjød, den 20. Mai 1867, efter at denne havde været hensat i Domkirkens Ligkjelder, den aabne i ruinerne —, udsat for alskens Ufred og Vandalisme og efter at have henstaaet her upaaagtet i henved 100 Aar. Men han — Nedskriveren — har ogsaa den glæde at være den første som gav Anledning til Gunnerus' Bisættelse, idet han, under 10. April 1866, skrev følgende Brev til Videnskabenes Selskabs Arkivar:

«Som bekjendt var det Biskop Johan Ernst Gunnerus som i Aaret 1760 i Forening med Schøning og Suhm dannede det saakaldte «Trondhjemske lærde Selskab», der senere fik Navn af «Det Kongl. norske Videnskabs Selskab» ved dets af Kongen konfirmerede Statuter af 17. Juli 1767. Denne Mand var det som satte sig i Spidsen for at se oprettet et Institut hvoraf Trondhjem nu i over 100 Aar har nydt de herligste Frugter, Hæder og Ære. Denne Mands Minde bør være Thjems By i Almindelighed og Videnskabernes Selskab i Særdeleshed hellig og dyrebar. Manden, «der besad en brændende Iver for Norges Ære», var Medlem af ikke mindre end 6 udenlandske Vidensk. Selskaber, og var den første, som i Aaret 1768 lige for Thronens Fødder vovede at anbefale et Universitets Oprettelse i Norge og ansees derfor at være den af Stiftets lutherske Biskoper, «som ei alene uden Sammenligning har vundet den største Berømmelse i sit Fødeland Norge, men hvis Navn ogsaa har haft en god Klang udenfor Norges Grænser.»

Triumviratet, der ved disse Personer fremstod, «og hvis Lige Thjem hverken før eller siden har seet,» er opløst for 100 Aar siden.

Gunnerus døde i sit eget Fødeland, paa en Visitatsreise, i Christiansund, den 25. Septbr. 1773. Hans Liig blev ført til Trondhjem og hensat i Domkirkens Ligkjelder.

Her findes hans sønderlemmede Baare, udsat for Ufred, forglemt og upaaagtet, den Mands Levninger, der i sin Virketid ufeilbarligen indlagde sig Hæder og Ære og store Fortjenester af Videnskaberne i Trondhjems By. Efter min Formening vilde Mandens Aske hædres bedre i vore Dage, ved nedsættelse i Jordens Skjød, tilsat et simpelt Mindesmerke, Støtte eller Monu-

ment, der tilkjendegav Gunnerus Fødsels- og Dødsdag («16. Februar 1718, 25. Septbr. 1773).

Ved at udtale disse Anskuelse, skeer det ikke uden Angst for at vorde misforstaaet eller mistænkt for anmasende Meningsyttringer, der burde være mig, fra mit Standpunkt, uvedkommende. Men medens jeg hellig tør forsikre, at disse Tanker alene finde sin Rod fra et rent Hjerte uden alle andre Hensyn, vover jeg her alene at henstille til Vidensk. Selskabs Arkivar, hvorvidt han maatte finde sig foranlediget til at anhängiggjøre Sagen for Selskabet eller dets Præses, idet jeg har forestillet mig, at netop dette Selskab er den Korporation, som allene maatte ordne det fornødne.

Sluttelig være det mig tilladt at bemærke, at forsaavidt de fornødne Fonds til en Støtte eller simpelt Monuments Oprettelse maaske helst burde samles ved Subskription, ønsker jeg gjerne deri at deltage.

Ærbødigst
CHR. THAULOW

Momenter af Rektor Schønings Mindetale over Gunnerus afholdt paa Latinskolens store Sal den 1ste Marts 1774.

«Vort Selskabs forrige Vicepræsis, og det, som end mere er, vor Gunnerus er død. Hvilken sørgelig Tidende. Hvilket smertelig Tab. Den død der gav vort Selskab Liv. Den borte, den ei mere til, der anvendte sin Tid, sin Flid, sin Formue, sine Sjæls- og Legemskræfter paa at gjøre dette vort Selskab stort og anseeligt; den, der skaffede det Konger og Prinser til Beskyttere, til Velyndere og Venner; den der udbredte dets Ære, og med den vort Lands Ære, til Europas fjerneste Grænser. Ja, han er desværre død.

Det lærde Europa saae, og seer med opmærksomt Øie en ny Bygning opført i vort Norden, som staar og skal staa der, til vort Fædrelands uforgængelige Prydelser, til Ære for Lærdom og Videnskaberne, og dem til et bestandig Sæde. Denne Bygning har vor Gunnerus opført; den er hans Værk, hans Mesterstykke; han udkastede den, trods alle Baand, hvormed hans arbejdende Hænder truedes. Han opsatte Kransen paa sin Bygning, og paa denne Bygning skal og derfor, ham til et evigværende Æres-

monument, hans Navn staa udhugget med gyldne, med uudslette-
lige Bogstaver.»

Tanken om at faa et lærd Selskab etablert i Trondhjem, skal have mødt megen Modstand og herom siger Schøning videre:

«Alle Forsøg vare altsaa forgjæves gjorde, alle Midler omsonst anvendte; men Forsynet havde forbeholdt os en Gunnerus, og ham Æren af at sætte dette iværk — —».

Schøning slutter saaledes:

«Men hvor meget ere vi ikke her tillige var afdøde Ven, vor fortjente Gunnerus, forbunden? Ham, som ved Flid, med saa megen Møie, saa mange Bekostninger, har stiftet vort for Fædrelandet saa nyttige Selskab; ham som ved sin Omhu har tilveiebragt det en saa høi, en saa kraftig Understøttelse? ham, som for i vort Fædreland at antænde det ny Videnskabernes Lys, uden Tvil har fortæret en stor Del af sit Livs Olie, saa at dets Lampe derover desto tidligere blev udslukket. Skulde vi ikke vide, ret at sætte Pris paa saa store Fortjenester? Skulde vi forglemme, at bringe disse det saa velfortjente Erkjendtlighedsoffer? Eller skulde vi nogensinde glemme, hvad vi ere denne retskafne Patriot skyldig? Nei, det Lys han har antændt for os, skal skinne til hans Ære. Hans Hæder og Berømmelse skal blomstre i Efterkommernes Erindring; og hans Erindring, hans Navn, skal aldrig glemmes, aldrig udslettes, saa længe vort Norge ikke savner dem, der ære Dyden og sætte Pris paa sande Fortjenester.»

Wille udtrykker sig ang. Gunnerus saaledes:

— — — «at kalde tilbage i sørgelig Erindring først Tapet af ham, vort Selskabs Fader, vor Gunnerus, der gav dette vort Samfund Liv og Hæderlighed, grundede det paa sanctionerede Love, hævdede det med mesterlige Avhandlinger, kronede det med den værdigste Præses og med hans fyrstelige Gaver — —».

I Willes Saml. af Mindetaler findes følgende af Joh. Nord. Brun 1801 udtalte vakre Ord over Gunnerus:

«Hvor er nu Gunnerus, paa hvis Grav den norske Flora aarlig strøer friske Blomster, og hvis Aand turde maale sig med Europas da blomstrende verslig vise? Han har afblomstret, han er ikke mere; men Selskabet han stiftede blomstrer endnu, da

det lykkedes ham at faa denne sit Hjertes Yndling knæsat i en gavmild Kongesøns Skjød.»

Ved Thjemske Selskabs Oprettelse udgave dets Stifter et Skrift, der endnu findes i Selskabet, indeholdende af Gunnerus allene 12 Afhandlinger, hvoraf den første, om Sjælens Udødelighed, læstes med saare megen Interesse af Nedskriveren. De øvrige af G. Afhandlinger angaar for det meste naturvidenskabelige gjenstande, ledsaget af en Mængde Afbildninger af Fiske- og Fugle-Arterne.

I Vidensk. Selskabs Protokol, begyndt 3/1 1766 findes under Post 1.

«Blev ved enstemmige Wota Hans Høiærværdighed Biskop Johan Ernst Gunnerus, som første Stifter af Selskabet, udvalgt til at være Selskabets bestandige Vicepræses og Directør, og forbeholdt Selskabet sig viidere, ved allerunderdanigst Ansøgning, at udbede sig en Patronus illustris og Præses.»

I August indløp Kgl. Konfirmation, dateret 17. Juli 1767.

Selskabet udvides 29. Januar 1768 (Kongens Geburtsdag). Som samtidige, «første og ældste Medlemmer», nævnes allene Suhm, Schøning og Doktor Henrici.

Selskabet havde fra først af sit Lokale i Biskop Guneri eget Hus. Efter hans død hos Vittrup (nuværende Borgermesterinde Lysholms Gaard ved Frue Kirkes østre gl. Kirkegaard, siden i Dr. Hagerups Hus. Derfra paa Latinskolens Lokale, indviet sammesteds 29. Jan. 1788, vide Addr., Aargang 1788 No. 4, hvorefter Indvielsen skulde have været paa Kongens Fødselsdag, den 28de. Gunnerus' Famulus var Nicolai Aal, Theolog, Fader til den senere bekendte Jakob Aal.

Selskabets Sekretærer have været:

Borgermester Bredal, Biskop Brun, Provst Vittrup, Pr. Parelius, Stiftsprovst Wille, Schavland (1807).

Den forhen omtalte Gunnerus' Søster, som fulgte ham paa Visitationsreisene, maa have været Enke; thi i 1773 sees under «Nye Bygsler af Stolestader» efternævnte Post:

«Til Kammerie — Secretair Nissens Stolestad No. 15 med Vilkaar, afg. Biskop Gunnerus Søster og hendes 2 Døtre som i ugift Stand at nyde frj Rom.»

Angaaende denne Sag, Biskop Gunnerus vedkommende, være det mig tilladt at henvise til mine, forøvrigt simple Annotationer i mine Dagbøger:

1866, 1ste April: Jeg har fundet ud, at Biskop Gunnerus' Lig henstaar i den store Ligkjælder i Domkirkens saakaldte Gammelkirke. Gunnerus stod i Spidsen for det Triumvirat (med Schøning og Suhm), som i 1760 stiftede Videnskabernes Selskab i Trondhjem, og det var neppe mere end rimeligt, at man satte denne Mand en Bautasten.

1866, 6te April: Jeg havde idag en ganske særegen Vandring. Af «Klüwers Mindesmærker» blev jeg opmærksom paa, at Biskop Gunneri Lig var hensat i Domkirkens Ligkjælder, Aar 1773. Jeg fik da Adgang til denne Underjordiske Hvælving, men ledte forgjæves efter Gunneri Kiste, der af Klüwer er betegnet med no. 14. Jeg tænkte derpaa at henstille til Videnskabernes Selskab at sørge for et anstændigere Gravsted for denne historiske Mærkelighed, han som etablerede Videnskabernes Selskab i Trondhjem, Aar 1760, og ved en Gravhøi eller Støtte at hædre den Mands Minde som har beredet Videnskaben og Trondhjems By saa megen Nytte og Hæder. Maatte hans Levninger gjenfindes i hint ufredelige Gravrum! Selv i sidst afvigte Sommer rasede Vandalismen her, idet der fra Kirken selv henførtes endel Ligkister og placeredes Hulter til Bulter i Kjældereren.

De i Domkirkens Kapitel hængende Billeder af 8 Biskopper ere:

1. Anders Arrebro 1617—1622.
2. Erik Pontoppidan 1673—1678.
3. Peder Krog 1688—1731.
4. Eylert Hagerup 1731—1743.

5. Ludvig Harbo 1743—1748.
6. Fredrik Nannestad 1748—1758.
7. Johan Ernst Gunnerus 1758—1773.
8. Marcus Fr. Bang 1773—1789.

1866, 23de Oktober: Domkirkens Værge bekendtgjør, at alle de i Ruinernes Ligkjælder værende Lig skal nu begraves, og opfordrer dem til at melde sig af Familie, som maatte ønske særskilt Begravelse. Jeg tænker nu engang paa min Gunnerus, — men hans Kiste kan vanskelig gjenfindes.

1866, 28de Oktober: Dagens Adresseavis indeholder Beretning om den forestaaende Begravelse af de i Domkirkens Ligkjælder værende Lig, med saadan Indledning:

«I Foraaret indgav Videnskabernes Selskabs «Direktion et Andragende til Inspektionen for «Trondhjems Domkirke om Tilladelse til at «lade søge i Ligkjælderne langs den søndre «Mur af Kirkens vestre Kors efter Biskop «Gunnerus's Kiste, dertil foranlediget af et af «Selskabets herværende Medlemmer, der in- «teresserer sig varmt for vor Byes Historie i «Almindelighed, og specielt for dens Perso- «nalhistorie, til hvilken han har samlet rige «Materialier i mange flittige Timer, og som «under dette Arbeide havde fattet Tanken om «det passende i, at Selskabet reiste et Vær- «digt Minde over sin berømte Lærde, som det «saa væsentlig har at takke for sin Stiftelse. «— Vist er det, at Klüwers Fortegnelse «snart (efter Udgaven 1820) gik af Minde, «og den høit fortjente Gunnerus har tilligemed «de øvrige Afdøde, blandt hvilke flere Mænd «af Betydning, ligget glemt i den uhyggelige «Kjælder, indtil den flittige Forsker af vor «Byes Historie, som ovenfor nævnt, henledede «Videnskabsselskabets Opmerksomhed paa

«en Taknemmeligheds-Gjæld, der saa længe «havde henstaaet uafgjort.»

1867, 5te Januar: Kl. 6 første Gang inde som Medlem af Athenæet; traf der Mosling m. Fl. Der udsendes en Subscriptionsliste fra Videnskabernes Selskab til Samling af 300 Spd. til en Mindestøtte for Gunnerus. Det er virkelig med glade Følelser jeg her ser virkelige Frugter af mine Anstrængelser for at bringe Gunneri Minde til sin Ret, der har staaet uafgjort nu snart i Hundrede Aar.

Det var ikke uden Frygt for at vorde anset som uberettiget Agitator, som for mig, fra mit Standpunkt maatte være mig uvedkommende. Desto mere tilfredsstillende er det for mig at mine oprigtige Bestræbelser ere blevne vel optagne og paaskjønnede, ligesom Resultatet lader til at vorde haandgribeligt nok. Jeg foreslog Mosling, Selskabets Arkivarius, at jeg vilde skrive til Sognepræsterne i Christiansund og Qvernæs for om muligt at indhente Oplysninger om Gunneri Sygdom og Død m. m. Dette, sagde Mosling, vilde være et fornyet Bevis paa min Fortjeneste i denne Sag — og, Forsøget skal vorde udført.

1867, 17de Januar: Jeg gjorde imorges et interessant Fund, idet jeg blandt «Begravelser» i Domkirkens Regnskabsbog for 1773 finder Biskop Gunnerus opført under 18de Oktober samme Aar., som nedlagt i Domkirkens murede Gravkjælder. Det er altsaa afgjort, at han der er nedsat, og at hans Lig er ført hertil fra Christiansund, hvor han døde 25de September 1773. Dette Fund anmeldte jeg idag til Vidensk. Selskabs Arkivar, Kand. S. Mosling.

1867, 31te Januar: Jeg søgte Biskop Grimelund, og traf ham paa Gaden, og indlod mig med ham ang. Ths. Angells Kapel, med en Afskrift af Stifts-

resolution af 9de Nov. 1801, ifølge hvilken denne modtager som et Legat efter Suhm 500 Rdl., indbetalte i Kirkens Kasse og udsat blandt Kirkens legerede Kapitaler, mod derfor at erholde Kapellet, hvori Ths. Angells Kiste staa, indmuret, hvilket skeede i 1801 med bemeldte Stiftsdirektions Approbation. Biskoppen blev herover høilig forbauset, og jeg har vist herved bidraget væsentlig til, at Angells Baare bliver staaende, hvor den staa, og en Katafalk anskaffet. Derved forebygges den skammelige Plan at kaste disse Levninger ned i et Hul, til Vanære for den nærværende Slægt, som derved vilde udøve en Vandalisme, der sikkert nok vilde blive haardt bedømt af Efterslægten. Biskoppen taledede derpaa om en Statu for Gunnerus, en skøn Sag, som er i god Gang. Han udtalte Ønsket om, at jeg som den, der havde Æren af at være den første, som bragte denne Sag paa Bane, skulde undertegne Subscriptionsindbydelsen til benævnte Støtte. Det gjør jeg med Glæde, naar høie Vedkommende finder det passende. Captein Krefting, som var paa mit Kontor idag, tror af 2 Kister at kunne udpege Gunnærus's.

Ogsaa Biskop Bang har i Aaret 1784 skjænket eller legeret til Domkirken 100 Rdl., hvoraf Renterne skulle anvendes til at vedligeholde det af ham selv bekostede og i Kirkens Kjælder indmurede Gravsted.

1867, 13de April: Efter forudgaaende Anmodning mødte jeg i Videnskabernes Selskab for at tage under Behandling Spørgsmaalet om en Statuette for Biskop Johan Ernst Gunnerus, Skaberen af dette Selskab. Man havde for sig en Tegning af Ebbel, og man har Udsigt til at faa noget istand for 500 Spd., Støtten alene med Me-

dallion 300 Spd. En Subscriptionsplan udstedtes, undertegnet af de 4 Mødende eller Tilkaldte, foruden Arkivar Mosling, nemlig Oberstl. Gjessing, Doktor Parelius, Assessor Hornemann og jeg.

Som Forslagsstiller til at faa Gunneri Minde at komme til sin Ret, er jeg gjentagende vist saare megen Anerkjendelse, og dette Altsammen kan ikke andet end glæde mig.

1867, 20de Mai: Efter Anmodning mødte jeg Kl. 5 i Vidensk. Selskab med Mosling, Oberstl. Gjessing og Assessor Hornemann ianledning Sagen om Gunnerus. Der var kun tegnet lidt over 150 Spd., og den større Plan maa opgives. Jeg foreslog en simplere Støtte, og man gik ind herpaa, hvorefter vi besaa Stenhuggeriet paa Slaveriet og vælger rimeligvis en Stenstøtte derfra, blot med simpel Inscription, ingen Medallion. Den skal koste ca. 60 Spd., og saa faar vi Jerngitter omkring. Vi besaa derpaa Stedet, hvor Gunnerus i disse Dage er nedlagt, tæt ved Kirkens Hovedindgang. Alle de andre Lig i den aabne Kjælder er nu ogsaa bisatte i Jordens Muld. At min Ide om, at Gunneri Minde burde, skjøndt efter 100 Aars Forløb, opbevares og hædres — at denne Tanke virkelig skulde være opfattet med saa megen Opmærksomhed, derom havde jeg ingen Tanke, da jeg berørte Sagen for Selskabets Arkivar, Mosling. Det var ogsaa som et Følge heraf, at samtlige Lig i Kjælderen efter Departementets Ordre bleve bisatte.

1868, 2den Februar: Med Postmester Nissen, Overlærer Hans Petersen, Mosling og Rektor Müller, som jeg traf sammen med inde hos Overlærer Holt, omtaltes den Plan, at udsætte med Oprettelsen af det for Gunnerus bestemte Monument indtil 100-Aarsdagen efter hans Død, den

25de September 1773, for derved at samle et større Fond til de dermed forbundne Omkostninger. Jeg kunde nok ønske at opleve den Dag, at jeg kunde se dette Monument, et velfortjent Æresminde af den Afdøde, saa meget mere berettiget, da Schjøning i sin Mindetale over Gunnerus ubetinget tillægger ham Æren som Stifter af Videnskabernes Selskab i Trondhjem foruden mange andre Fortjenester i videnskabelig Retning.

1873, 19de December: Endelig er Monumentet for vor Gunnerus reist ved hans Grav ved Ruinernes nordre Side med Emaillon, under hvilken læses:

«Dr. Johan Ernst Gunnerus, Biskop i Trondhjem, født i Christiania 16. Febr. 1718, død i Xund 25. Septebr. 1773. Paa Monumentets anden Side staar: Videnskabsselskabet i Thjem reiste sin Grundlægger dette Gravminde. MDCCCLXXIII.

Indskriptionen paa dette Monument er yderst slet udført.

Saa reistes da omsider dette velfortjente Minde.

NILS DORPH GUNNERUS.

Brodersøn af vor Biskop Gunnerus, Foged 1774 først i Inderøen, var Foged i 13 Aar, senere, 1788, forflyttet som Amtmand i Nordre Bergenhus. Formodentlig hans Enke som i Thjems By afgik ved døden 1822.

GERHARD SCHØNING

fød paa Gaarden Stoknes i Bugsnæs Præstegjæld i Nordland, (Lofoten) den 2. Mai 1722. Deponerede under Dass fra Trondhjems Skole 1742, Student samme Aar, Magister 1748. Rektor ved Thjems Latinskole fra 1751 til 1765, hvor han tilligemed Suhm med kraftig Haand assisterede Gunnerus med Oprettelsen af det «Lærde Selskab» (1760). Gift 1756 — med Frøken Hveding, børnløs. Forflyttes, 1765, som Professor ved Sorø Akademi. I

Aarene 1773, 74 og 75 sees vor Schønning oftere at have besøgt Thjem paa sine videnskabelige Reiser i Norge i disse Aar, dertil paa kongelig Bekostning udrustet, væsentlig for at undersøge «hvad Oldtidslevninger der endnu kunde være tilovers». Beskrivelsen derover udkom 1778. Var Dass' umiddelbare Eftermand.

Schønning var ved temmelig god Helbred indtil Aaret 1778 i April, da han angrebes af en Betændelse i Leveren, hvoraf han dog nogenlunde kom sig; men den 27. Septbr. 1779 blev han pludselig angreben af en Betændelse i Underlivet, der efterhaanden slog sig til en ordentlig Svindsot, udtærede han langsomt, og hvoraf han døde den 18de Juli 1780.

I Vittrups Mindetale, Aarsdagen efter Schønning's dødelige Afgang, holdt i Thjems gamle Latinskole, gives han saadan Titel: «Rektor for Thjems Kathedralskole, derefter Professor i Historien og Veltalenheden ved Sorø Akademi, virkelig Justitsraad, og endelig Geheime-Arkivarius; Medlem af de Kongl. danske og norske Videnskabs Selskaber; af det danske Selskab, til Historiens og Sprogets Forbedring, og det, som udgiver de islandske Skribenter, samt af det historiske Institut i Gøtingen.» Efter nogen Indledning fortsætter Vittrup:

«Paa denne Dag var det, Døden i afvigte Aar berøvede os en Gerhard Schønning; en til saa vigtige Æresposter i Staten ophøiet Mand, og det, som ikke var en mindre Ærestitel: en Mand med udmærket Dyd og Fortjeneste og Lærdom — —. Til Lykke du retskafne Rektor Dass! med en saa agtpaagivende ordentlig og utrættelig Discipel! Til Lykke ogsaa unge Schønning! med en saa skjøn som og høist duelig Lærer! — — Efter et Aars Skolegang befindes han blandt 20 prøvede Disciple den bedste — —. Aar 1748 kreeredes han til Magister i Filosofien — —. Med saadan Flid og Nidkjærhed forestod han da sit vanskelige og vigtige Skoleembede. Og hvorledes gaar det ham? Som alle andre, endog de største og ypperste Mænd; medens han roses af nogle, lastes han af andre. Lige Skjæbne havde jo selv Menneskenes største og guddommelige Lærer! Hans Formænd vare for strænge, han for lempelig. Naar var den født, Høistærede! der kunde gjøre alle tilpas? Hvo vil fritage ham for Feil? Var han ikke et Menneske? — —

De to største Lærde, Trondhjem da eiede, ja i mange hen-

seender de to største, Norge i lang Tid har eiet: vor udødelige Gunnerus, Skolens og Schønning's værdige Foresatte; og vor uforlømmelige Suhm, Schønning's Medbeiler til den Roes, at være en fuldkommen Historiker: disse to store Mænd paaskjønnede ret hans Fortjenester; han savnede derfor heller aldrig deres oprigtige Venskab og fortrolige Omgang.»

I Mindestalen findes derefter den Bemærkning, at Schønning i 7 Aar var Meddirektør i Løkken Kobberværk i Meldalen, fra 1755 til 1765, da han forflyttedes til Sorø. — —

«Og at han derhos var en velskikket Lærer i Veltalenheden, at han baade kjendte Talekonstens Styrke, og besad den selv, viser noksom den unegtelig smukke og rørende Tale, hvormed han fra dette Sted med sterke Farver skildrede vor Gunnerus store Fortjenester af Selskabet, Fædrelandet, og den lærde Verden.»

«Hvi skulde han saa tidlig savnes? Denne vort Nordens Polybius! Vor anden Snorre, saa velfortjent af den første, dør, idet han giver denne et nyt Liv iblandt os. Vort Norge savner i ham en Talsmand, hvis Ord havde Magt og Indflydelse selv paa høiere Steder. Vort Selskabs Grundvold ryster, naar een af dets Grundpiller borttrykkes. — —»

«Ja, salige Dass! Kunde du faa see op af din Grav, med Glæde skulde du have hørt din og vor Schønning's sidste Ord og Villie: at ikke allene din og tillige hans egen anselige Bogsamling skulde være vor.»

Legatet er skrevet af Enken, F. Schønning og underskrevet af P. F. Suhm og E. Mechlenburg, dateret 28. Marts 1781, og hvorefter over 1100 Bind skjænkes Videnskabernes Selskab.

Wille, i sin Mindetale over Hans Strøm, Pag. 243, udtrykker sig saaledes ang. Schønning, efter at have benævnt Gunnerus «som Videnskabernes Selskabs Fader»:

— — —«Altfor tidlig midstede vi vor Gunnerus — —. Da var endnu tilbage vor Schønning, vort Selskabs Medstifter, vor norske Thucydid, der mesterligen løftede Alderdommens mørke Forhæng op, tændte beundringsværdigt Lys i vor Historie, reddede Oldtidens Tildragelser og vort Nordens Helte af den Lethelod, hvori de laa nedsunkne. Men, sørgelige Erindring! Snarere blev dette Historiens Øie lukt. Norge sørger, og leder, og kan

ikke finde hans Mage. Dog „Danmark eiede den i dig, vor Suhm, den eneste! Men ogsaa du forlod os.» — —

Sammesteds findes følgende Udtalelse over Schøning af Joh. Nord. Brun:

«Hvor er min Catoniske, men grundlærde Ungdomslærer, Oldgranskeren, den utrættelige Schøning? Han oplivede, o Norge! Dine forlængst hensovne Helte, og sov selv hen i Fred; o see! han var en Trønder! —»

Paa sine Reiser i Thjems Stift, sees Schøning at have fulgt Gunnerus paa dennes Reise til Nordmør 1773 hvor G. blev syg og døde i Xund. See videre H. H. Müllers Bidrag til Thjems Kathedralskoles Historie, 1855. Saavel Suhm som Wille ere udtømmelige i sine Lovtaler over Schøning. «Med Jernflid, Grundighed, Nøiagtighed og Punktighed i sine Embedspligtens Opfyldelse, forenede han Blidhed, Tjenstagtighed, Godgjørenhed og Vennesæl i Omgang — —».

Skjønt saaledes høit anseet, laa han dog ligesom hans Formænd, i Kiv og Feide med Ephoratet, idet Rantzow og Nane-stad i 1752 indleverer en lang Besværing over Rektoren til Kongen selv, hvoraf dog intet resulterte uden forsaauidt, at Kongen, formentlig samme Aar som Svar giver Ephoratet en temmelig drøi Snert og tilholder Rektor og Disciple Hørighed og Lydighed imod sine Overordnede.

Saavel Schøning som Dass lagde Grundvolden til Videnskabernes Selskabs Bibliothek, idet de begge testamenterede deres Bibliotheker til dette Selskab, udgjørende tils. omtr. 12000 Bind.

Ritmester Krohg fortæller, at Schøning eiede Rotvold Gaard, som han igjen overdrog til Laugmand Mølmann.

I nogle af Dons samlede Optegnelser ang. Byens Udmærksgrunde, hedder det:

«For sin havte Møje med at inventere Malerierne og Deviserne til Illuminationen udenfor Raadstuen ved Jubelfesten 1760 for Suverænitetten, bevilges Rektor Schøning at oprykke og bruge en Plads under Udmærksgrunden og som fik Navnet Schøningsdal. Stedet solgtes til købmand Peder Hejde for 300 Rdl. og 1771 til Gen. Aud. Collin for samme Pris. Denne købte likeledes det lige ved beliggende Fagerlien.»

I Blocks «Thronhjemske Blandinger» findes et Udtog af

Schønings Reise til Størdalen (T.hjem 1804), hvoraf her et Uddrag for at modbevise Berettigelsen af at omdøbe Navnet med Stjørdal! Schøning antager at Stjørdalen har faaet sit Navn af en i Merager beliggende Gaard, Stordal kaldet (bruges nu kun som en Sæter). Snarere troe han at Navnet kan udledes af de Gamles Skoradal og Skordalen — Fylke.

PETER FREDERIK SUHM.

Er den tredie af hint berømte Triumvirat «hvis Lige hverken før eller senere har betraadt Skuepladsen i Trondhjem.» Efter Literaturlexikon hidsættes:

Peter Fr. Suhm var Søn af en Admiral Suhm (død 1758) og var allerede fra den tidligere Alder begavet med ualmindelige Evner, idet han i 15—16 Aars Alderen allerede havde læst alle romerske Skribenter af Guld- og Sølv-Alderen. Derimot viste han afgjort Ulyst til at fægte, ride, danse og lære Musik.

Student 1746, Assessor i Hofretten 1748. Det var uden tvivl mere af Lyst for at føie sin Fader end af Tilbøielighed at han be- traadte den juridiske Løbebane, og Studiet af Lovkyndigheden holdt ham ikke længe, han lod Retssagerne ligge og ofrede paa Museernes Alter. 1747 blev han Hofjunker; men det faldt ham aldrig ind at tænke paa at gjøre sin Lykke ved Hoffet. (Rektor Dass var hans samtidige).

En af hans kjæreste Venner var Schøning, der blev Rektor 1751; med ham fulgte Suhm til Trondhjem. De var daglig sammen. Schøning fattede det Forsæt at udarbeide Norges Historie og opmuntrede Suhm til at skrive Danmarks. Karen Angell født 16. Mai 1732, var en meget dannet Qvinde. Egteskabet meget lykkeligt. Blandt en mængde Skrifter, udgav Suhm «Trondhjemske Samlinger» i 5 Bind 1761—64. Opholdet i Trondhjem var imidlertid blevet mindre behageligt for Suhm paagrund af det Forhold hvori han stod til sin Kones Farbroder (Th. Angell), der var gammel, mistænkelig og gjærrig. I et Brev til Kongen (1772) ang. Struenses og Brandts Død, benævner han disse som Røvere, Gudsbespottere og Afskum. Det lille Skrift er mærkeligt nok da dog Kongen ogsaa, skjønt vistnok i ærbødige Udtryk, faar en god Snert, anbefaler igjen Indførselen af det danske Sprog

og at de tyske Elementer med Forræderen (Struensee) maa evig forjages, samt at han, Kongen, maa lytte til sin Broders og Moders Raad m. m. m. Skriftet blev gratis uddelt overalt i begge Riger. Derimod, som Skik og Brug var i den Tid, ophøier han Kongen og Enkedronningen, Juliane Marie, over al Maade.

1774 blev han der tidligere imod sin Villie var bleven Konferentsraad, udnævnt til Kammerherre; men hverken før eller senere fandt man ham værdig til at blive Ridder (Storkors). I 1778 havde han den første Sorg ved at miste sin eneste Søn, 17 Aar gammel, Født 1761 i Thjem, Ulrich Fredrik. Fra den Tid anvendte han store Summer paa Videnskaberne og bidrog 4 a 5000 Rdl. Aarlig til Forøgelse af sit Bibliothek. Hans Formuesomstændigheder maa have været storartede, thi allene fra Thjem, da han i Juli 1765 forflyttedes til Kbhavn, siges han at have medbragt en Formue af 300,000 Rdlr. I 1769 afslog han at indtræde i Højesteret.

Den 11. Juli 1788 mistede han sin Kone med hvem han havde levet i et kjærligt Ægteskab i 36 Aar. Samme Aar giftede han sig med den skønne Christianne Becker. Blandt Skrifter bemærkes Danmarks Historie til Aar 1400, 14 Bind. Hans Bibliothek forøgedes efterhaanden til 100,000 Bind og kjøbtes tilsidst (1796) af Staten mod en Aarlig Livrente af 3000 Rdlr. og 2000 Rdlr. til hans Kone, om hun skulde overleve ham. Dette Bibliothek blev indlemmet i det Kongelige.

Suhm døde 7. Septbr. 1798 af Alderdomssvaghed og Podagra, født 18. October 1728. Reiste 1751 til Trondhjem, hvor han Aaret efter giftede sig med «en Datter af en derværende rig Kjøbmand». Etatsraad Lorents Angell, en Broder til Thomas Angell.

Efter Nedflytningen til Kbhavn besøgte han dog oftere Thjem i Haab om ogsaa at arve Thomas Angells betydelige Formue, hvilket, som bekjendt ikke lykkedes. Suhm var Videnskabsmand af første Rang og har udgivet en Mængde Skrifter der findes optegnede i Literaturlexikon.

I Maanedsskriftet Iris 1ste Bind, giver Forfatteren ham saadant Skudsmaal:

«Europas første Lærde, Videnskabernes ædleste Ven og Opelsker, Fædrelandets elskede Suhm, min største Velynder» — —.

Suhms anden Kone overlevede ham kun faa Maaneder og efterlod sig en Datter, hvis Efterkommere lever endnu. Suhm var liden af Vext, men havde et fyldigt legeme.

Joh. Nord. Brun udtaler sig saaledes over Suhm: (Willes Samlinger af Mindet. Pag. 296).

— — Hvor er Historikeren Suhm? Sandt nok, han overlevede begge disse hans Venner (Gunnerus og Schøning), for længere at være alle haabfulde Studeredes blide Mæcen. Men ogsaa han har fuldendt Løbet. Manden var dansk og veldædig; men de Midler, hvormed han kunde adlyde sit Hjerte, hvormed han skabte Liv i mange av Litteraturens spæde Plantelser — disse Midler vare Angellske, vare samlede med Hæder i Trondhjem. Ja, o Fædrenestad! Du fortryller kuns alt for meget min Aand. Jeg ved ikke, naar jeg tænker mig inde i dine Porte, enten jeg skal standse ved dine Rigdomskilder, eller ved din Forædning, de milde Stiftelser, hvortil Veldædighed anvendte dem. Enten jeg mere skal beundre dine nye Palatser, eller dine gamle fredelige Helligdømme — —».

I Domkirkens Værgbog for 1801 findes et mærkeligt Aktstykke, og ifølge hvilket Suhm har testamenteret Trondhjems Domkirke 500 Rdl. mod at faa gjenmure Thomas Angells Gravsted, approberet af Stiftsdirektionen den 9de Novbr. 1801 og afskrevet inextenso i Thomas Angells Biografi. Testamentet blev en 70 Aar derefter forglemt eller upaaagtet, Muren nedgravet og Thomas Angells Gravkapel overgivet Offentligheden. Suhm sees at have været Eier af Gaarden Grilstad, af ham igjen solgt til Hofagent Sommer.

Samtidig med vor Suhm sees her en Magazin-forvalter Valentin Suhm, gift med Susanna Sørup, formodentlig en Slægtning eller Broder af førstnævnte. Havde 4 Døtre. Døde 1808.

I Storms Skrift findes opbevaret hiint Sagn, ifølge hvilket en lille Uopmærksomhed fra Suhms og Frues Side gav Anledning til, at Suhm blev aldeles forbigaaet i Testamentet, medens denne sikkert nok med Grund har gjort sig Haab om at arve Ths. Angell som dennes nær paarørende. — — At Suhms ufordelagtige Ytringer om Th. Angell, skjønt han ikke kan undgaa at tillægge ham adskillige gode Sider, have for en Del deres Grund i Ærgrelse over skuffede Forventninger, synes rimelig. Hans Ytrin-

ger om ham og Testamentet findes i hans «Karakter af Fru Karen Angell Suhm, fød Angell» (skrevet 1788) i hans samlede Skrifter, 4de Del, og indtages her:

«Aarsagen, hvi Etatsraad Suhm drog saa lang en Vei fra Kbh. til Thjem, for at fri, var den Lyst, han havde til Studeringer, Frihed og Uafhængighed, hvilke gjorde det nødvendigt for ham at søge en rig Brud, for at kunne undvære kongelig Tjeneste, og at hans Tanker just faldt paa T.hjem og paa Frøken Angell, dertil fik han Anledning ved sin Beslægtede, Generall Frølich, som boede i Thjem. Vilkaarene ved Giftermaalet vare, at han skulde forblive i Thjem saalænge Moderen levede. Trondhjem er et behageligt Sted, fuld af gode, oplyste og retskafne Folk, hvor hans Hjertensven, Schøning, var Rektor, og hvor han havde mere Tid til at fortsætte sine Studeringer, end i Kjøbenhavns Adspredelser. De bleve derfor boende der i 14 Aar til Juli 1765, da de flyttede ned til Kjøbenhavn, endskjøndt Moderen imedens døde 14. Aug. 1765. Det andet Vilkaar var at han skulde lade Moderen sidde i uskiftet Bo, hvilket havde slemme Følger, fordi Ths. Angell, Broder til Svigerfaderen, og hvilke boede i Huset, havde tilegnet sig en Art af Herredømme over sin Broder og hans Hustru og efterladte Enke, med hvilken han levede i Fællig og Kompagni, saa at han forestod alle Ting, og de maatte tage hver Skilling af hans Haand; hvilket og vedblev efter de gamles Død. Nu var han vel en meget ordentlig, lærd og fornuftig Mand, samt derfor retsindig, men tillige knap og ved tiltagende Alder og Skrøbelighed, meget knarvurren.» (Fortsættelsen af Suhms Foredrag anføres paa Ths. Angell).

BISKOP MARCUS FREDERIK BANG.

fød 1711. 1739 Præst til Hospitalet i Trondhjem, 1740, Kapellan til Domkirken, 1769, Stiftsprost og Sognepræst sammesteds. I 1773 blev han udnævnt til Biskop i Ribe, hvilket Embede han frabad sig, men beholdt dog Titel og Rang som Biskop og blev i November s. A. Biskop i Trondhjem, tog sin Afsked i 1787 og døde 15de Juni 1789.

(Efter Ludvig Daae). «Denne Mand levede i den for Trondhjem vigtige Tid, da Videnskabernes Selskab blev oprettet og

Thomas Angells Testament berigede T.hjem med storartede Legater. Ogsaa tør det bemærkes at netop i hans Tid, 1767, blev det offentlige Skriftemaal for Leiermaal afskaffet, som der siges paagrund af at en Prost Wolff paa Strinden, lod et Fruentimmer af Stand, som havde begaaet Leiermaal, staa skrifte ved extra ordinær Gudstjeneste, samt under et falsk Navn og maskeret, ligesom ogsaa at der i Struensees Tid afskaffedes flere Festdage, bifaldt af Geheimeraad Thott og Biskop Harboe, medens derimod Jessen ogsaa havde foreslaat at afskaffe andendag af de store Høitider, samt at Fasteprekerne skulde falde bort.»

Den bekendte Professor Smith omtaler Bang saaledes:

«Han er en meget gammel Mand, Lærdom maa man ikke søge hos ham, men han har for sin Tid været en god Prædikant, og har endnu gode udvortes Gaver. Han er munter naar han er frisk, men man maa ei tage ham ilde op, at hvad han siger, stundom bærer Præg af Alderdommens Svaghed.» Hans Godgjørighed mod fattige er et saare glimrende Træk i hans Karakter, og han har paa egen Bekostning holdt mange flittige Børn i Skolen og understøttet dem endog ved Universitetet. Han har havt 3 Koner som ere døde, og med dem har han faaet Midler, saa han er en formuende Mand. De Fattige vilde have Aarsag til af Hjerte at begræde hans Død, naar han engang reiser til den anden Verden, forsaavidt og i ingen anden Hensigt vil han savnes i Staden.»

Det var i Bangs Tid, at den bekendte Rektor Smith, en Mand af utallige Projekter (L. Daae) fattede den Tanke, under Bangs Svaghedstilstand, da han ikke formaaede at visitere sit Stift, at blive konstitueret Visitator for Bang i Nordland og Finmarken; men der blev dog intet af. Ikke usandsynligt forekommer det os, at Biskop Bang har været en vistnok neppe meget fremragende, men dog uden tvivl hæderlig Repræsentant for sin Tids brave og rettroende Geistlige.

I Stifts. Kopib. 1774 skriver Biskop Bang angaaende Thomas Angells Legat saaledes (H. H. Møller):

«V. d. Osten mener, at hvad Middel man end anmoder for at bringe Dhr. Exekutores til Rigtigheds Aflæggelse, er man lige nær, og tager jeg ei meget Feil, er det nok ikke deres Agt og Forsæt at komme til Endelighed i deres Levetid. Han mener, «at

Sagbrugerne er noget Kram, som Stiftelserne burde skille sig med»; han antager det for «et Axioma»: at disse vidtløftige Stiftelser burde have sine egne Direktører, og at Biskop og Stiftamtmand, da Testamentet blev konfirmeret, ei bleve tilspurte om de dermed vare fornøiede, at Stiftelsen blev sat under deres Direktion, thi da maatte de vist have sat sig derimod med Hænder og Fødder. Stiftelsen havde Raad til at afsee et tusinde Rdlr. til et par Direktører. Behag at tage dette i Overveielse, — lad egen og fleres Betyggelse gjælde mere end en møisommelig Glands af Embeds-Myndighed, som kun forvandler sig til fæle Skygger af Bekymring og Fortædeligheder. De Fornuftige af vore Eftermænd ville takke os derfor og Daarernes Domme maa man i dette, som i andre Tilfælde med Foragt betragte.»

Bang var, som forannævnt, 3 Ganger gift: 1 med Anna Lisbeth Schønning, med hvem han havde en Datter. 2 med Elen Hagerup, død 1747, børnløs. 3 med Mette Margrethe Colquartz, død 1756, som havde en Søn (senere General Mai. Bang paa Ferstad).

Efter Klüver ligger Bang med 3 Koner begravne i eget forlængst gjenmuret Gravsted i den saakaldte Gammelkirke, dens sydvestre Hjørne tilligemed Otto Bejer og Hustru.

I Anledning dette Gravsted hedder det: «Anno 1784 April 16. har Biskop Bang givet 100 Rdlr. til Domkirken, hvoraf Renterne skulde ansees til udvortes Brug ved Reparationer paa hans hele bekostede Gravsted, og naar Madam Bejer er død og indsat, skal Kirken bekoste og lade tilmure Gravstedet.» (Afskrift af Domkirkens Værgeprotokol 1801—02). Endelig har Bang Fortjenesten af at Domsogns Almueskole blev oprettet og aabnet 1775.

BISKOP JOHAN CHRISTIAN SCHØNHEYDER.

Fød i Kjøbenhavn 1742, Student 1756, foretog 1765—67 en Udenlandsreise for at studere i Leipzig og Göttingen Som tysk Hofprædikant ledsagede han siden Christian den Syvende paa dennes skjæbnsvangre Reise i England, Nederlandene og Frankrig, blev derpaa Præst i Rendsborg, men kom siden igjen til Kjøbenhavn, hvor han først var Slotspræst til Trinitatis og ende-

lig Stiftsprovst. Schönheyder døde 14. April 1803, kun 57 (61?) Aar gammel af Galdefeber, efter 12 Dages Sygdom. Fallesen benævner ham som en af Norges dueligste og driftigste Embedsmænd. Vide forøvrigt Daae 201. Ligger begravet paa Frue Kirke gamle Kirkegaard.

Schönheyder, der havde været gift med Charlotte Reinholdine Jessen († 1794), og derpaa med Joachime Chatarine Bentzow († 1836), efterlod flere Børn af første Ægteskab, nogle af Sønnerne forblev i Norge, andre i Danmark, saa at hans Efterslægt blomstrer i begge Lande. Blev Biskop i Trondhjem 1788, hvortil den Gang hørte Nordland og Finmarken, der fra hans Afgang overgik til et eget Bispedømme. Udgiven en Mængde Skrifter og Prædikener. I Maanedsskriftet Iris, faar han saadan Karakteristik:

«Hr. Doktor J. C. Schönheyder, der ved et apostolisk Levnet, En udstrakt Lærdom, En uafladelig Omhue for alt, hvad der bidrager til Kirkens og Fædrelandets Tarv, har erhvervet sig To Nationers Høiagtelse og Kjærlighed.»

I Breve til Nyrup findes en interessant Beretning om Kronprinsens (senere Fr. 6tes) Ophold i Trondhjem 1788, forøvrigt saaledes som den findes i denne Aargang af Adresseavisen.

Man havde egentlig ventet, at Dr. Hagerup skulde blive Bangs Eftermand, hvilket ogsaa formentes at være sidstnævntes Ønske, eller ialfald som adjungeret i Embedet, men det er ikke usandsynligt at Smiths ufordelagtige Omdømme af Hagerup har havt sin Virkning.

Daae siger, at Schönheyder som dansk Mand, var den sidste Udlænding paa Trondhjems Bispestol. Smith udbryder i høie Jubelraab over denne Befordring:

«Sandeligt det var ikke muligt at vælge en Mand, der efter alle Omstændigheder, som jeg kjender dem, var saa skikket til Biskop i Trondhjem. Den Bisp har Schack Ratlau Ære af, og jeg, jeg glæder mig at see Udødeligheden deroppe paa Fjeldene vinke ad min Staldbroder Schönheyder. Netop den Ærlige, alvorlige, krafftfulde og lærde Schönheyder burde derop.»

Schönheyder var, vedbliver Fallesen, «en streng Orthodox af den ældre Skole, og lod sig ikke bringe i Vildrede af de nyere Theologers Meninger, som han tvertimod ansaa for meget far-

lige og modarbejdede saa meget som muligt. — I sine tidligere Dage brugte han til hver Søndag at lade Hovedindholdet af sin Tale trykke og uddele i Kirken til Veiledning for Tilhørerne.»

Biskop Schönheyder boede i nuvær. Consul Olaus Lysholms Gaard (Olaf Trygvessøns Gade No. 12) og senere i nuvær. Konditor Eriksens Gaard ligeoverfor Stiftsprovst Wille (nu Borgerinde Lysholms Gaard). Thi endda dengang var der ingen egen Bispegaard, hvilket først blev indkjøbt ved Bugges Tiltrædelse.

Den 31te Octbr. 1790 indvier Schönheyder den nyopbyggede Kirke i Klæbo.

I 1800 forkynder han en Kirkefest i Anledning et nyt Aarhundrede, og i det sidste No. af 1801 en ditto i Anledning af «Freden».

Var Vicepræsides efter Hagerup i Videnskabernes Selskab, som i den Tid kun havde 35 Medlemmer.

Den 14. April 1805, Toaarsdagen efter hans dødelige Afgang her i Trondhjem, holder Stiftsprovst Wille en Mindetale over Schönheyder, der efter Udtrykkene skulde synes at have været mere end et Menneske, og som gav Anledning til, at Talen, der holdtes i V. S. Sal, blev haardt kritiseret. Heelt igjennem sees ogsaa denne Tale at være bleven forsynet med en hel Hoben Blyants-Bemærkninger.

I V. Ss. Protokol Pg. 175 findes under 17. Jan. 1804 en fra Præsides i Kjøbenhavn affattet skrivelse, saalydende:

«Med sand Bedrøvelse har Hs. K. Høihed Arveprinsen erfaret den brave Biskop Schönheyders Død. Han Føler med smertende Afsavn denne Lærde, duelige, retskafne og virksomme Mands Død, dette sande Tab for Staten og Videnskaberne — —».

LORENTS WITTRUP SCHØNHEYDER.

Søn af Sognepræst til Lexvigen Carl Reinhold S. (død 1820) og Christiane Marie Wittrup, født 27. Febr. 1807 i Haus Præstegjæld hvor Faderen da var resed. Kapelan, blev Student fra Trondhjems Skole 1825, theol. Kandidat 1830, s. A. const. Adjunkt ved T.hjems Skole, 1832 pers. Kapelan hos N. A. Schultz ved Frue Kirke, 1838 virkelig Adjunkt og 1840 Sognepræst til Urskoug.

Stortingsmand 1857, Medlem af Vidensk. Selskab i Trondhjem. Gift 1) med Hanna Monrad Hegermann (født 1805, død 1837, Datter af General Hegermann i Trondhjem; 2) med Søsteren Louise Hegermann (født 1807). Er Sønnesøn af forannævnte Biskop Schönheyder. Udgiven nogle Skrifter v. Kraft. Tog sin Afsked 1877 mod Pension 2600 Kroner. (Død 1890).

DR. PETER OLIVARIUS BUGGE.

Denne Mands vitæ ere mere end almindeligt bemærkelige, og skjønt man har disse fra forskellige Hold, og især i hans egen Søns, Rektor Bugges Optegnelser, tror jeg dog at burde kunne gjentage og samle en mængde Data, denne mærkelige Mand betræffende, skjønt jeg derved overføres en Vidløftighed der egentlig ikke skulde høre hjemme i nærværende Optegnelser. Men Bugge levede ogsaa i en Tid der var rig paa Begivenheder, og som vistnok bidrog væsentlig til at hans Liv og Levnet blev mere end almindeligt bemærkelige.

Biskop P. O. Bugge er født 2. Decb. 1764, deponerede i Christiansand 1782, Magister 1787 og samme Aar Præst i Sjælland. 1790 i Vandsø i Christiansands Stift, 1795 Doc. Theol. i Gøttingen; 1799 Præst i Frederitz, 1804 Biskop i Trondhjems og Romsdals Amter, da 39 Aar gammel. Samme Aar Vicepræsides i Vid. Selskab. 1815 Ridder og 1817 Kommand. af Nordstj. Ordenen. Søgte og fik Afsked i Naade 1842. Døde den 6te Decbr. 1849, altsaa i sit 85 Aar. Var gift med Catharina Margrethe, født Kock, født paa Falster 29. Sept. 1771, død i Trondhjem 14. Jan. 1869.

Han feirede sit Embedsjubilæum i 1837. Var Stortingsmand 1815—16, hvor han beklædte Præsidentskabet i Odelstinget og Vicepræs. Stolen i Storthinget.

De øvrige Optegnelser ang. Bugge komme langt fra i systematisk Orden, hvilket bedes undskyldt paagrund af de Masser af Beretninger fra forskellige Hold, som jeg her har liggende for mig.

Af Breve til Nyrup findes ogsaa et fra Stiftsprovst Wille fra 1805, hvoraf fremgaar at denne har lagt i en svare Feide med Bugge der endog unddrog Wille Konstitutionen som Biskop under Bugges Fraværelse.